Verslag

Hydrologische kennis essentieel voor ontwikkeling en voortbestaan Nederland

28 september 2013, Utrecht

Op 28 september 2013 vond bij Deltares te Utrecht een bijeenkomst over water plaats, georganiseerd door de Nederlandse Geologische Vereniging (Okke Peijters c.s., tevens NHV-lid) en de Nederlandse Hydrologische Vereniging (Michael van der Valk). Dit was de eerste keer dat beide verenigingen samenwerkten, en het onderwerp leende zich daar goed voor. De zaal zat met 85 deelnemers goed vol, waarbij opviel dat veel oudgedienden uit de hogere echelons van overheid, wetenschap en advieswereld al vroeg op de voorste rijen van de zaal een mooi plaatsje hadden uitgezocht.

Als eerste spreker was prof. dr. J.J. (Co) de Vries (emeritus, VU Amsterdam) aan het woord. Hij lichtte met een duidelijk verhaal het 'Grondwater in geologisch en historisch perspectief' toe, met de nadruk op de Nederlandse situatie. Hij schetste de geschiedenis van het (door maatschappelijke problemen gestuurde) hydrologische onderzoek aan de hand van het historische verloop daarvan, waarbij de drinkwatervoorziening van Amsterdam een belangrijke rol speelde. Bekende namen als Harting, Badon Ghijben, Pennink, Kooper en Hooghoudt passeerden de revue, evenals Volker. Duidelijk is dat Nederland destijds – eind negentiende eeuw, begin twintigste eeuw – voorliep op de rest van de wereld met het hydrologisch onderzoek. Het onderzoek na de Tweede Wereldoorlog werd gekarakteriseerd door onder meer landbouwwaterhuishoudkundig onderzoek (door achtereenvolgens ICW, Staringcentrum en Alterra) en onderzoek ingegeven door milieuproblematiek (RIVM, TNO-Grondwater). Langjarige leden van de NHV herkennen een en ander wellicht uit het eerste artikel dat ooit in Stromingen heeft gestaan. De Vries eindigde zijn boeiende verhaal met enkele aspecten uit zijn proefschrift, zoals het fenomeen dat het karakter van het grondwater uiteindelijk wordt bepaald door de ondergrond, topografie en het klimaat. Dat karakter wordt vervolgens weerspiegeld in het gedrag van het grondwater (de beweging van de grondwaterspiegel) en het drainagestelsel dat uiteindelijk het geïntegreerde resultaat is van klimaat, grondwater- en oppervlaktewaterbeweging. Het meest in het oog vallend is de relatie tussen drainagedichtheid en topografie, en de grondwaterspiegel die daar een afspiegeling van is. Elk hobbeltje heeft invloed.[1]

[1] http://www.grondwaterformules.nl
http://www.nhv.nu/files/stromingen/1995-1 Van%20Wichelroe%20naar%20Wetenschap.pdf

Dr. Gualbert Oude Essink (Deltares) sprak vervolgens over 'Ontwikkelingen rond zoet-zout grondwater in het kustgebied'. Zijn verhaal was duidelijk technischer van aard, en werd aangevuld door live computeranimaties van in de grond bewegend zout en zout grondwater. Oude Essink liet zien dat grondwaterwinning, bodemdaling, energie gebruik en productie, klimaatverandering, ruimtegebruik, politiek, beleid en waterbeheer allemaal van invloed zijn op de aanwezigheid van zoet, brak of zout grondwater; niet alleen in Nederland, maar ook in de VS (Mississippi), Bangladesh (Brahmaputra, Ganges), Egypte (Nijl) en in de Mekongdelta. Het Nederlandse grondwatersysteem staat onder druk, hetgeen leidt tot verzilting van polders en brak water in grondwateronttrekkingen voor drinkwater. Verteld werd hoe onderzoek middels metingen, geofysica en modellering inzicht geeft in de aanwezigheid en beweging van het zout, hoe dit invloed heeft op gewassen en vegetatie, met mogelijke consequenties voor economie en voedselvoorziening. Vanuit de zaal was bijzondere aandacht voor de ui, kennelijk ingegeven door agrarische ervaring.[2]

Drs. Roelof Stuurman had eveneens een buitengewoon boeiend verhaal over een caleidoscoop aan onderwerpen, waaronder bruinkoolgroeven in Duitsland die Nederlands grondwater onttrekken, breuken in Noord-Brabant en hun invloed op de grondwaterstanden en grondwaterstromingen, verdroging van veengebieden en de teloorgang van natuurgebieden, de dure gevolgen (meerdere miljoenen schade) van onvoldoende inzicht bij de Zandmotor en de (on)mogelijkheden voor optimalisatie van het watersysteem in New Orleans (tientallen miljarden dollars schade).
'Soft Soils Need Solid Governance' is het thema van een cursus die Stuurman geeft in New Orleans, samen met USGS en andere partners. Keer op keer werd aangestipt dat een falen (meestal van een overheid) voor problemen zorgt: te veel water, vies water, te weinig water, water op de verkeerde plek, en dat een integrale of hydrologisch wat meer doordachte benadering niet alleen de problemen oplost, maar op de lange termijn ook geld bespaart. Vanuit de zaal, waar meerdere mensen decennia ervaring met of binnen een overheid hadden, werd opgemerkt dat enerzijds een kortetermijnvisie (geld, belastingen, verkiezingen) en anderzijds ook onvoldoende inzicht, competitie en egocentrisme ('ik/ons bestuur/onze partij heeft er geen belang bij') een rol spelen. Met weemoed werd teruggedacht aan de bijeenkomsten van de CHO-TNO, waar de commissieleden gevormd werden door directeuren en diensthoofden met een technische/wetenschappelijke opleiding, ervaring en interesse.[3]

"Wat moet je met deskundigen op het gebied van communicatie, beleid en vrijetijdswetenschappen, die niet weten waarover zij beleid moeten maken en communiceren?", riep een hooggeleerde deelnemer. Met het hierop volgende applaus werd de bijeenkomst afgesloten.[4]

Michael van der Valk

---

[2] http://zoetzout.deltares.nl

[3] Zie ook Kees Maas' opinie 'Vechten om het water in de grond' (Stromingen, jrg 13 (2007), nr 3

[4] http://www.deingenieur.nl/nl/file/20130830172553/2402/index.html
http://www.deltares.nl/en/cursus/2046534/soft-soils-need-solid-governance1
http://www.deltares.nl/xmlpages/TXP/files?p_file_id=23068